

บทที่ 4

ผลการทดลองและการวิเคราะห์

การนำเสนอผลการทดลองของงานวิจัยนี้สามารถแบ่งได้ดังนี้คือ การศึกษาผลของเวลา อุณหภูมิ และความดัน ที่มีผลต่อค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ พร้อมกับการใช้สมการทางคณิตศาสตร์ เพื่อทำนายค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ การประมาณค่าสัมประสิทธิ์การแพร่ของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ที่อุณหภูมิต่างๆ และการทดสอบคุณภาพเส้นใยพอลิเมอร์ที่ผ่านกระบวนการย้อม ด้วยวิธีที่เป็นมาตรฐาน

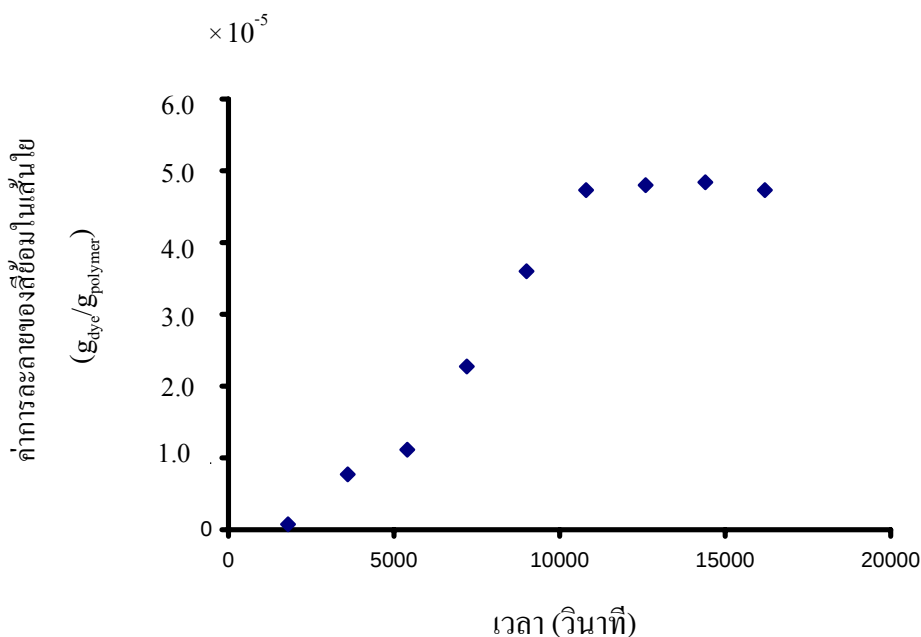
4.1 ผลการย้อมสีเส้นใยพอลิเมอร์ด้วยคาร์บอนไดออกไซด์เหนือวิกฤต

หัวข้อที่ศึกษา คือ

- 4.1.1 ผลของการศึกษาระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการย้อมสีเส้นใยพอลิเมอร์
- 4.1.2 ผลของอุณหภูมิที่มีต่อค่าสัมประสิทธิ์การแพร่
- 4.1.3 ผลของอุณหภูมิ และความดัน ที่มีผลต่อค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์

4.1.1 ผลของการศึกษาระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการย้อมสีเส้นใยพอลิเมอร์

การศึกษาเพื่อหาเวลาที่เหมาะสมสำหรับใช้ในกระบวนการย้อมสีเส้นใย สามารถหาได้จากการทดลองย้อมสีเส้นใยพอลิเมอร์ด้วยคาร์บอนไดออกไซด์เหนือวิกฤต โดยทำการทดลองที่สภาวะความดันคงที่ แต่จะทำการปรับเปลี่ยนเวลาในกระบวนการย้อม ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ทำการทดลองย้อมสีเส้นใยพอลิเอสเตอร์ ด้วยคาร์บอนไดออกไซด์เหนือวิกฤต ที่สภาวะความดันคงที่ 15 เมกะพาสกาล อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เวลาในช่วง 30 ถึง 270 นาที โดยเส้นใยพอลิเมอร์ที่ผ่านการย้อม เมื่อสังเกตจากตาเปล่าพบว่ามีลักษณะการติดของสีย้อมที่สม่ำเสมอทั่วทั้งเส้นใย ซึ่งค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ที่เวลาใดๆ (M_t) แสดงในรูปที่ 4.1

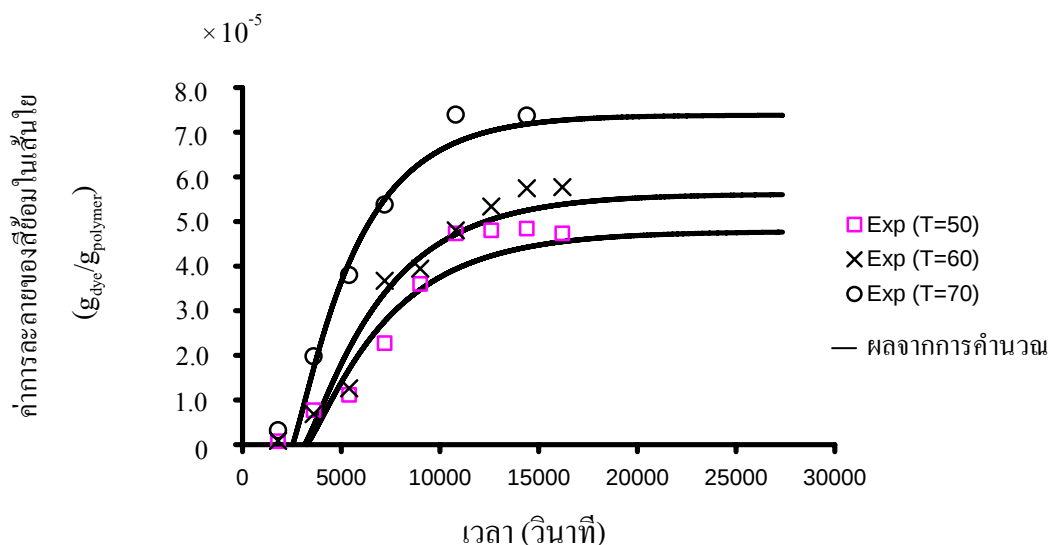

รูปที่ 4.1 ผลของเวลาต่อค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ที่เวลาใดๆ ที่ความดันคงที่ 15 เมกะพาสกาล และอุณหภูมิคงที่ 50 องศาเซลเซียส

จากรูปที่ 4.1 พบว่าค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ที่เวลาใดๆ (M_t) มีค่าอยู่ในช่วง 50 ไมโคร กรัมสีย้อมต่อกรัมพอลิเมอร์ และยังพบว่าการเพิ่มเวลาในกระบวนการย้อมจะทำให้ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์มีค่าสูงขึ้น เนื่องจากการเพิ่มเวลาจะทำให้สีย้อมมีเวลาในการละลายและอยู่ในสมดุลกับคาร์บอนไดออกไซด์ได้มากขึ้น นอกจากนั้นจากกราฟยังพบว่าที่เวลามากกว่า 180 นาที ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์เริ่มมีค่าคงที่ หรืออาจกล่าวได้ว่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์เริ่มเข้าสู่สมดุลที่เวลาประมาณ 180 นาที ดังนั้นที่เวลา 180 นาที จึงถือว่าเป็นเวลาที่เหมาะสม สำหรับใช้ในกระบวนการย้อมสีเส้นใยพอลิเมอร์ด้วยคาร์บอนไดออกไซด์เหนือวิกฤต

4.1.2 ผลของอุณหภูมิที่มีต่อค่าสัมประสิทธิ์การแพร่

การประมาณค่าสัมประสิทธิ์การแพร่ของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ สามารถหาได้จากการทดลองย้อมสีเส้นใยพอลิเมอร์ด้วยคาร์บอนไดออกไซด์เหนือวิกฤต โดยทำการทดลองที่สภาวะความดันคงที่ 15 เมกะพาสกาล อุณหภูมิ 50 60 และ 70 องศาเซลเซียส เวลาในช่วง 30 ถึง 270 นาที โดยเส้นใยพอลิเมอร์ที่ผ่านการย้อม เมื่อสังเกตจากตาเปล่าพบว่ามีลักษณะการติดของสีย้อมที่สม่ำเสมอทั่วทั้งเส้นใย และเส้นใยที่ผ่านการย้อมที่อุณหภูมิสูงยังมีลักษณะการติดของสีย้อมที่เข้มกว่าเส้นใยที่ผ่านการย้อมที่อุณหภูมิต่ำ ซึ่งผลของอุณหภูมิและเวลาต่อค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ แสดงในรูปที่ 4.2

รูปที่ 4.2 ผลของเวลาและอุณหภูมิต่อค่าการละลายของสีของเส้นใยพอลิเมอร์ ที่ความดันคงที่ 15 เมกะพาสกาล

จากรูปที่ 4.2 พบว่าค่าการละลายของสีของเส้นใยพอลิเมอร์ที่ความดันคงที่ 15 เมกะพาสกาล มีค่าสูงขึ้นเมื่อเพิ่มอุณหภูมิและเวลาในกระบวนการย้อม โดยที่อุณหภูมิ 50 60 และ 70 องศาเซลเซียส มีค่าการละลายอยู่ในช่วง 30 ถึง 75 ไมโครกรัมสีต่อกรัมพอลิเมอร์ เนื่องจากการเพิ่มอุณหภูมิในกระบวนการย้อมจะทำให้พลังงานจลน์ของก๊าซสูงขึ้น จึงทำให้ระยะห่างระหว่างโมเลกุลของสีและโมเลกุลของก๊าซลดลง ดังนั้นสีจึงเกิดการละลายได้ดีในก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งส่งผลให้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์พาเอาสีแพร่เข้าไปละลายและย้อมติดในเส้นใยพอลิเมอร์ได้ดีขึ้น และจากกราฟยังพบว่าค่าการละลายของสีของเส้นใยพอลิเมอร์เริ่มมีค่าคงที่เมื่อเวลาผ่านไป 180 นาที หรืออาจพิจารณาได้ว่าค่าการละลายของสีของเส้นใยพอลิเมอร์ได้เข้าสู่สมดุล (M_∞) เมื่อเวลาของกระบวนการย้อมมากกว่า 180 นาที ดังนั้นจึงอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างค่าการละลายของสีของเส้นใยพอลิเมอร์ที่เวลาใดๆ กับค่าการละลายของสีของเส้นใยพอลิเมอร์ที่สมดุล มาทำการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การแพร่ของสีของเส้นใยพอลิเมอร์ได้จากสมการที่ถูกเสนอโดย Hill ดังแสดงในสมการที่ (2.3) [6]

$$M_t/M_\infty = 1 - A \exp(-aDt/r^2) - B \exp(-bDt/r^2) - C \exp(-cDt/r^2) \quad (2.3)$$

เมื่อ M_t คือ ค่าการละลายของสีของเส้นใยพอลิเมอร์ที่เวลาใดๆ ($g_{Dye}/g_{Polymer}$)
 M_∞ คือ ค่าการละลายของสีของเส้นใยพอลิเมอร์ที่สมดุล ($g_{Dye}/g_{Polymer}$)
 D คือ ค่าสัมประสิทธิ์การแพร่ (m^2/s)

จากตารางที่ 4.1 พบว่าการเพิ่มอุณหภูมิส่งผลให้ค่าสัมประสิทธิ์การแพร่มีค่าสูงขึ้น ซึ่งผลกระทบของอุณหภูมิที่มีต่อค่าสัมประสิทธิ์การแพร่ สามารถอธิบายได้ด้วยสมการของอาร์เรเนียส (Arrhenius ' s equation) [7] ดังแสดงในสมการต่อไปนี้

$$D = D_0 \exp\left(\frac{-E_D}{RT}\right) \quad (2.5)$$

เมื่อ D คือ ค่าสัมประสิทธิ์การแพร่ (m^2/s)

D_0 คือ pre-exponential factor (m^2/s)

E_D คือ พลังงานก่อกัมมันต์ (KJ/mole)

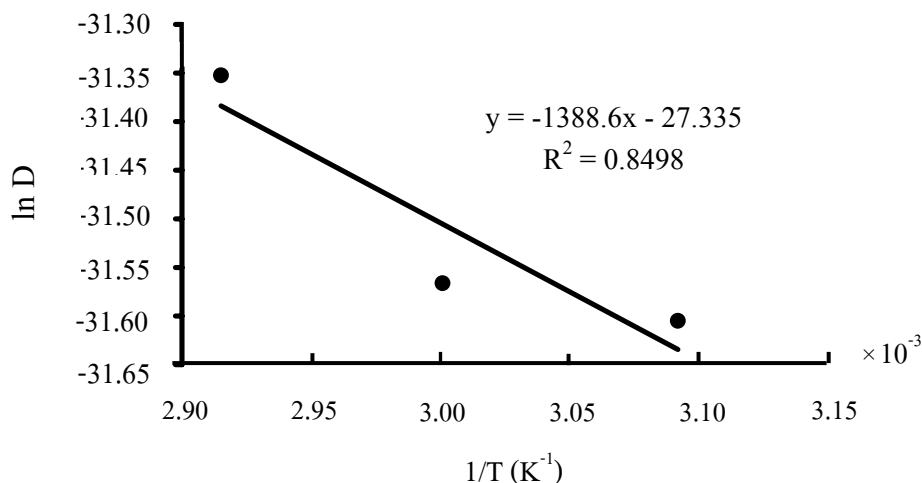
R คือ ค่าคงที่ของก๊าซอุดมคติ

T คือ อุณหภูมิ (เคลวิน)

พลังงานก่อกัมมันต์ (E_D) เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการแพร่ของก๊าซ เนื่องจากเป็นพลังงานที่จำเป็นสำหรับให้โมเลกุลของก๊าซแพร่หรือเคลื่อนที่ (jump) ไปอยู่ในตำแหน่งใหม่ (hole) จึงเห็นได้ชัดว่าถ้าเป็นการแพร่ของก๊าซที่มีโมเลกุลใหญ่ จำเป็นต้องใช้พลังงานก่อกัมมันต์ที่มากกว่าการแพร่ของก๊าซโมเลกุลเล็ก ซึ่งค่าคงที่ D_0 และ E_D สามารถหาได้โดยการจัดรูปสมการที่ (2.5) และพล็อตกราฟความสัมพันธ์ระหว่าง $\ln D$ ที่ได้จากการทดลองกับ $1/T$ จะได้สมการเส้นตรงดังแสดงในสมการที่ (4.1)

$$\ln D = \ln D_0 - \frac{E_D}{RT} \quad (4.1)$$

จากสมการ (4.1) สามารถนำมาพล็อตกราฟระหว่าง $\ln D$ กับ $1/T$ ซึ่งจะได้เป็นสมการเส้นตรง จากนั้นจึงใช้ความชันของสมการเส้นตรงนี้ มาหาค่าคงที่ D_0 จากจุดตัดแกน y และค่า E_D/R จากความชันของเส้นกราฟได้ดังแสดงในรูปที่ 4.3

รูปที่ 4.3 ผลของอุณหภูมิต่อค่าสัมประสิทธิ์การแพร่

สมการเส้นตรงที่ได้จากกราฟในรูปที่ 4.3 คือ

$$\ln D = \frac{-1388.6}{T} - 27.335 \quad (4.2)$$

จากสมการ (4.2) พบว่าความชันคือค่า E_D/R มีค่าเท่ากับ -1388.6 หรือ E_D มีค่าเท่ากับ 11.54 KJ/mole ส่วนจุดตัดแกน y คือค่าคงที่ $\ln D_0$ ซึ่งมีค่าเท่ากับ -27.335 หรือ D_0 มีค่าเท่ากับ $1.34 \times 10^{-12} \text{ m}^2/\text{s}$ นอกจากนี้ยังสามารถนำเอาสมการที่ (4.2) มาใช้ประมาณค่าสัมประสิทธิ์การแพร่ของสีย้อมในเส้นใยในช่วงอุณหภูมิ 50 ถึง 70 องศาเซลเซียสได้

4.1.3 ผลของอุณหภูมิและความดัน ที่มีผลต่อค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์

เนื่องจากกลไกที่เกิดขึ้นในการย้อมสีเส้นใยพอลิเมอร์ด้วยคาร์บอนไดออกไซด์เหนือวิกฤต มี 2 กลไกที่สำคัญดังที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น ดังนั้นการศึกษาถึงผลของค่าการละลายของสีย้อมในคาร์บอนไดออกไซด์ และค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์จึงมีความสำคัญ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้จึงได้ทำการศึกษาผลของอุณหภูมิ และความดัน ที่มีผลต่อค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ โดยการทดลองย้อมสีเส้นใยพอลิเมอร์ด้วยคาร์บอนไดออกไซด์เหนือวิกฤต ที่สภาวะความดัน 10 12 15 และ 20 เมกะพาสกาล ที่อุณหภูมิ 50 60 และ 70 องศาเซลเซียส โดยใช้เวลาคงที่ 180 นาที พบว่าเส้นใยพอลิเมอร์ที่ผ่านการย้อม เมื่อสังเกตจากตาเปล่ามีลักษณะการติดของสีย้อมที่สม่ำเสมอทั่วทั้งเส้นใย และเส้นใยที่ผ่านการย้อมที่อุณหภูมิและความดันสูง จะมีลักษณะการติดของสีแดงที่เข้มกว่าเส้นใยที่ผ่านการย้อมที่อุณหภูมิและความดันต่ำ ซึ่งค่าการละลายของสีย้อมในคาร์บอนไดออกไซด์เหนือวิกฤต คำนวณได้จากสมการเอมพิริคัลของ Sung กับ Shim [8] (รายละเอียดการคำนวณแสดงในภาคผนวก ค) และค่า

การละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ (รายละเอียดการคำนวณแสดงในภาคผนวก ข) แสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ค่าการละลายของสีย้อมในคาร์บอนไดออกไซด์เหนือวิกฤต (y) และ ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ (C) ที่อุณหภูมิและความดันต่างๆ

อุณหภูมิ (°C)	ความดัน (MPa)	y (g _{dye} /g _{CO2}) × 10 ⁻⁷	C (g _{dye} /g _{polymer}) × 10 ⁻⁵
50	10.0	0.18	0.165
	12.0	2.53	1.870
	15.0	9.15	4.732
	20.0	18.00	4.753
60	10.0	0.08	0.989
	12.0	1.04	3.361
	15.0	7.53	4.799
	20.0	21.34	5.013
70	10.0	0.05	1.531
	12.0	0.46	3.609
	15.0	5.69	7.395
	20.0	20.94	7.698

จากตารางที่ 4.2 พบว่าเมื่อพิจารณาที่อุณหภูมิคงที่ การเพิ่มความดันในช่วง 10 ถึง 20 เมกะพาสคาล จะส่งผลให้ค่าการละลายของสีย้อมในคาร์บอนไดออกไซด์ และค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์มีค่าสูงขึ้นตามลำดับ เนื่องจากการเพิ่มความดันระหว่างกระบวนการย้อมจะทำให้ความหนาแน่นของคาร์บอนไดออกไซด์มีค่าสูงขึ้น ดังนั้นคาร์บอนไดออกไซด์จึงทำหน้าที่เป็นตัวทำละลายที่ดีในการพาเอาสีย้อมแพร่เข้าไปละลาย หรือย้อมติดในเส้นใยพอลิเมอร์ได้ดีขึ้น

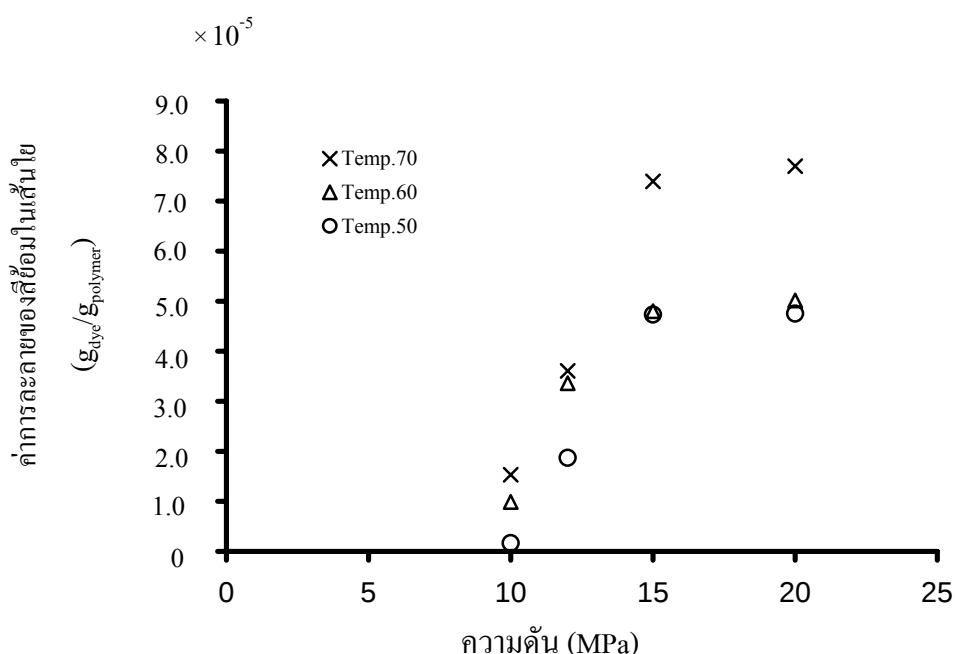
แต่เมื่อพิจารณาที่ความดันคงที่ พบว่าการเพิ่มอุณหภูมิ จะส่งผลให้ค่าการละลายของสีย้อมในก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มีค่าลดลงเล็กน้อย เนื่องจากอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นจะไปลดความหนาแน่นของก๊าซลง จึงทำให้สีเกิดการละลายในคาร์บอนไดออกไซด์ได้ลดลงเช่นกัน ส่วนค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยกลับมีค่าสูงขึ้นเมื่อเพิ่มอุณหภูมิ เนื่องจากที่อุณหภูมิสูงก๊าซจะมีความว่องไว และมี

ความสามารถในการแพร่สูงกว่าที่อุณหภูมิต่ำ ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์การแพร่ของสีย้อมในเส้นใยที่แสดงในตารางที่ 4.1

นอกจากนั้นยังพบว่า ในแต่ละอุณหภูมิ ที่ความดันในช่วง 15 ถึง 20 เมกะพาสคาล ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยเริ่มมีค่าคงที่ เนื่องจากโครงสร้างภายในของเส้นใยพอลิเมอร์มีความเป็นรูพรุน และมีปริมาณของรูพรุนที่จำกัดไม่ได้เพิ่มขึ้นตามการเพิ่มความดัน ดังนั้นแม้ว่าการเพิ่มความดันจะทำให้สีย้อมละลายในคาร์บอนไดออกไซด์ได้สูงขึ้น แต่คาร์บอนไดออกไซด์ก็สามารถพาเอาสีแพร่เข้าไปละลายภายในรูพรุนของเส้นใยพอลิเมอร์ได้ในจำนวนที่จำกัด จึงเป็นผลทำให้ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ที่ความดันสูงมีค่าคงที่

หรือจากตารางที่ 4.2 สามารถสรุปได้ว่าค่าการละลายของสีย้อมในพอลิเมอร์ จะมีค่าสูงขึ้นและคงที่ที่อุณหภูมิหนึ่งๆ โดยไม่ขึ้นกับความดัน และในแต่ละอุณหภูมิเมื่อเพิ่มความดัน จะทำให้ค่าการละลายของสีย้อมในคาร์บอนไดออกไซด์มีค่าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังพบว่าเมื่อกระบวนการย้อมเข้าสู่สมดุล หรือค่าการละลายของสีย้อมในพอลิเมอร์มีค่าคงที่ พบว่าอุณหภูมิจะมีผลต่อค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์มากกว่าความดัน

เมื่อพิจารณาผลของความดันและอุณหภูมิ ที่มีต่อค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ จะได้กราฟดังแสดงในรูปที่ 4.4

รูปที่ 4.4 ผลของอุณหภูมิและความดันต่อค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์

จากรูปที่ 4.4 พบว่าการเพิ่มความดันและอุณหภูมิ ส่งผลให้ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์มีค่าสูงขึ้น ด้วยเหตุผลที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น ด้วยเหตุนี้จึงสามารถนำเอารูปแบบกลไกการดูดซึมแบบสองทาง มาใช้ประมาณค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ที่สัมพันธ์กับอุณหภูมิและความดันได้ ซึ่งจะทำการศึกษาในหัวข้อต่อไป

4.2 การประมาณค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ และการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยก

หัวข้อที่ศึกษา คือ

4.2.1 การทำนายค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ โดยใช้กลไกการดูดซึมแบบสองทาง

4.2.2 การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยก พร้อมทั้งศึกษาผลของอุณหภูมิและความดันที่มีต่อค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยก

4.2.1 การทำนายค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ โดยใช้กลไกการดูดซึมแบบสองทาง

การแพร่เข้าไปละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ที่สัมพันธ์กับความดัน สามารถทำนายได้โดยอาศัยรูปแบบกลไกการดูดซึมแบบสองทาง โดยการนำเอาข้อมูลการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ ที่ได้จากการทดลองที่ความดัน 10 12 15 และ 20 เมกะพาสกาล และที่อุณหภูมิ 50 60 และ 70 องศาเซลเซียส โดยใช้เวลาคงที่ 180 นาที มาสร้างความสัมพันธ์ระหว่างค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์และความดัน จากนั้นทำการประมาณค่าเชิงเส้นตรงของเส้นกราฟ เพื่อหาค่าคงที่ในสมการกลไกการดูดซึมแบบสองทาง ซึ่งแสดงในสมการที่ (2.16) แต่เนื่องจากในงานวิจัยนี้ได้ทำการทดลองที่สถานะความดันสูงกว่าความดันเหนือจุดวิกฤติของคาร์บอนไดออกไซด์ ดังนั้นการประมาณค่าเชิงเส้นตรงของเส้นกราฟผ่านจุดกำเนิด เพื่อหาค่าคงที่ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสมการจึงต้องทำในช่วงความดันเข้าใกล้จุดกำเนิดของเส้นกราฟ ดังนั้นจึงทำการปรับปรุงสมการกลไกการดูดซึมแบบสองทาง โดยการนำเอาความดันที่จุดวิกฤติของคาร์บอนไดออกไซด์มาลบความดันจริงที่ใช้ในการทดลอง ได้ดังสมการต่อไปนี้

$$C = C_D + C_H = k_D (P - P_c) + \frac{C'_H b (P - P_c)}{1 + b (P - P_c)} \quad (4.3)$$

เมื่อ C คือ ค่าการละลายของสีย้อมในพอลิเมอร์ ($g_{Dye} / g_{Polymer}$)

k_D คือ ค่าคงที่การละลายตามกฎของเฮนรี ($g_{Dye} / g_{Polymer})(MPa^{-1})$

b คือ ค่าคงที่ของรูช่องว่างร่วม (Hole affinity constant) (MPa^{-1})

P คือ ความดันในการทดลอง (MPa)

P_C คือ ความดันวิกฤตของคาร์บอนไดออกไซด์ มีค่า 7.4 MPa

C'_H คือ ค่าคงที่ของรูช่องว่างอิ่มตัว (Hole saturated constant) ($g_{Dye} / g_{Polymer}$)

C_D คือ ค่าการละลายแบบปกติของสารที่สามารถแพร่กระจายได้ ($g_{Dye} / g_{Polymer}$)

C_H คือ ค่าการดูดซึมภายในรูช่องว่างขนาดระดับไมครอน ($g_{Dye} / g_{Polymer}$)

การประมาณค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ที่สัมพันธ์กับความดันที่ใช้ สามารถทำได้ โดยการประมาณค่า k_D , C'_H และ b ซึ่งเป็นค่าเฉพาะสำหรับคู่ของสีย้อมและพอลิเมอร์ที่ใช้เท่านั้น โดยค่าคงที่ k_D และ C'_H สามารถหาได้จากการประมาณค่าเชิงเส้นตรงของเส้นกราฟการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ในช่วงความดันในการทดลองสูง ซึ่งค่าคงที่ k_D คือ ความชันของเส้นกราฟ ค่าคงที่ C'_H คือ จุดตัดแกน y และค่าคงที่ b ได้จากการประมาณค่าเชิงเส้นตรงของเส้นกราฟผ่านจุดกำเนิด และค่าคงที่ b ได้จากการประมาณค่าเชิงเส้นตรง แสดงในตารางที่ 4.3 (รายละเอียดการคำนวณแสดงในภาคผนวก ง)

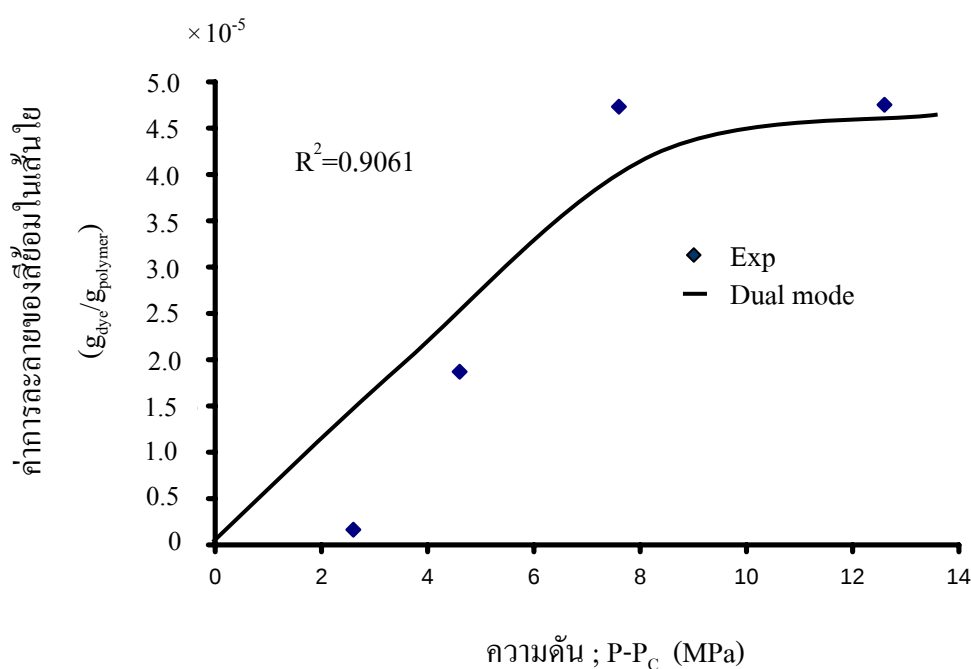
ตารางที่ 4.3 ค่าคงที่ในสมการกลไกการดูดซึมแบบสองทางสำหรับการย้อมเส้นใยพอลิเอสเตอร์

ค่าคงที่	อุณหภูมิ (°C)		
	50	60	70
$k_D \left(\frac{g_{Dye}/g_{Polymer}}{MPa} \right)$	5.0×10^{-7}	7.5×10^{-7}	1.25×10^{-6}
$C'_H \left(\frac{g_{Dye}}{g_{Polymer}} \right)$	4.0×10^{-5}	4.1×10^{-5}	5.7×10^{-5}
$b (MPa^{-1})$	0.12	0.158	0.145

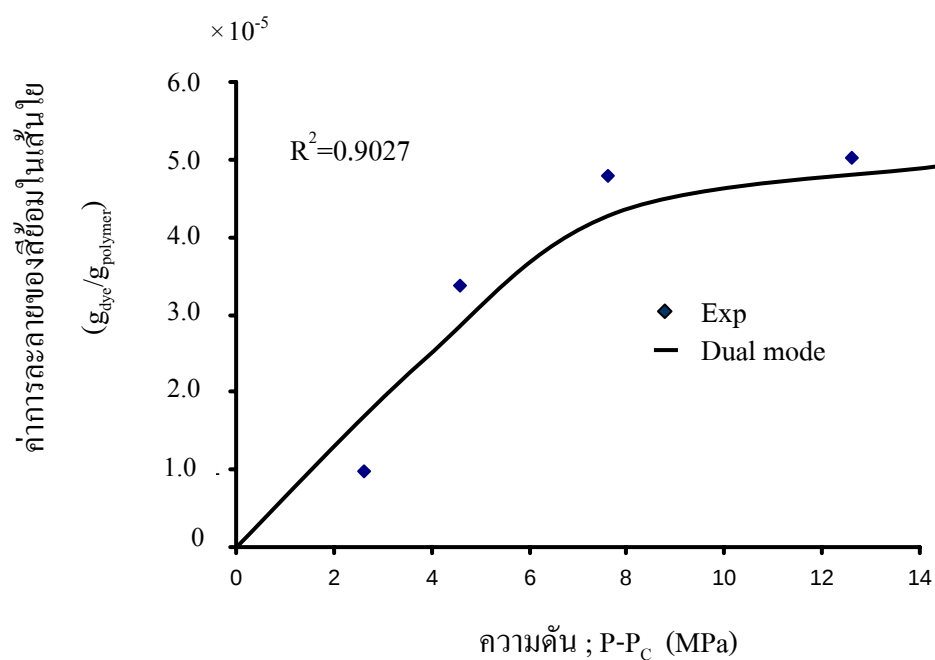
จากตารางที่ 4.3 พบว่าเมื่อทำการเปรียบเทียบค่า k_D ที่อุณหภูมิต่างๆ พบว่าเมื่ออุณหภูมิในการทดลองเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 50 ถึง 70 องศาเซลเซียส จะส่งผลให้ค่า k_D มีค่าสูงขึ้นในช่วง 5.0×10^{-7} ถึง 1.25×10^{-6} เนื่องจากค่า k_D เป็นค่าที่ใช้แสดงความสามารถในการละลายตามกฎของเฮนรี ซึ่งโดยปกติจะมีค่าสูงขึ้นเมื่อความดันและอุณหภูมิที่ใช้ในการทดลองมีค่าสูง ส่วนค่าคงที่ C'_H แสดงความอิ่มตัวของจำนวนช่องว่างขนาดเล็ก เมื่อมีการดูดซึมของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ พบว่ามีค่าใกล้เคียงกันอยู่ในช่วง 10^{-5} กรัมสีย้อมต่อกรัมพอลิเมอร์ ซึ่งแสดงความสามารถในการละลายได้ของสีย้อมในพอลิเมอร์ที่เกิดขึ้นจากการแทนที่ในช่องว่างขนาดเล็กในสภาวะอิ่มตัวที่มีขนาดใกล้เคียงกัน ส่วนค่า b ซึ่งเป็นค่าที่ใช้แสดงความสามารถในการละลายของสีย้อมที่เกิดขึ้น จากความเข้ากันได้ระหว่างรูช่องว่างขนาดเล็ก

กับโมเลกุลของสีย้อม พบว่าการเพิ่มอุณหภูมิทำให้ค่าคงที่ b มีค่าสูงขึ้น เนื่องจากการเพิ่มอุณหภูมิ จะเป็นการทำให้ก๊าซมีพลังงานจลน์สูงขึ้น หรือก๊าซมีความว่องไวมากขึ้น ดังนั้นก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ จึงพาเอาสีย้อมแพร่เข้าไปละลายภายในรูพรุนได้ดีขึ้นนั่นเอง

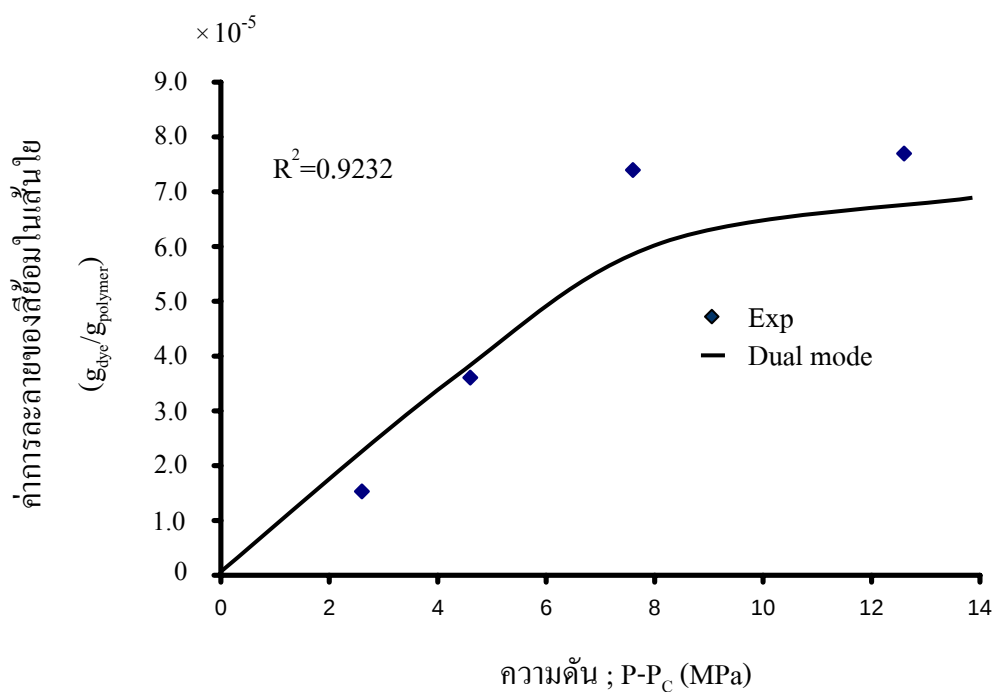
ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ที่ได้จากการทดลอง และที่ได้จากการประมาณค่าโดยใช้ กลไกการดูดซึมแบบสองทาง (รายละเอียดการคำนวณแสดงในภาคผนวก ง) แสดงดังรูปที่ 4.5 4.6 และ 4.7 ตามลำดับ

รูปที่ 4.5 ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยที่ได้จากการประมาณค่าด้วยกลไกการดูดซึมแบบสองทาง ที่อุณหภูมิและเวลาคงที่ 50°C และ 180 นาที ตามลำดับ

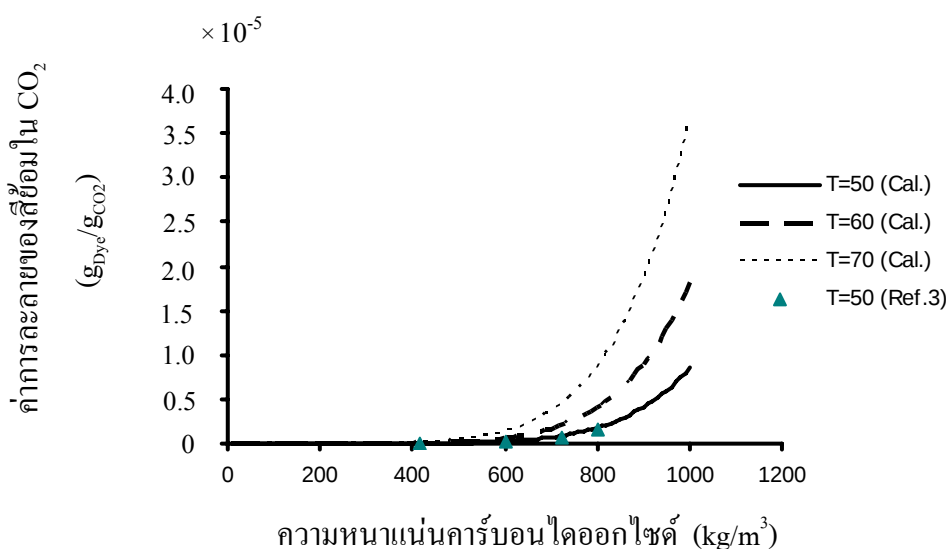
รูปที่ 4.6 ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยที่ได้จากการประมาณค่าด้วยกลไกการดูดซึมแบบสองทาง ที่อุณหภูมิและเวลาคงที่ 60 °C และ 180 นาที ตามลำดับ

รูปที่ 4.7 ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยที่ได้จากการประมาณค่าด้วยกลไกการดูดซึมแบบสองทาง ที่อุณหภูมิและเวลาคงที่ 70 °C และ 180 นาที ตามลำดับ

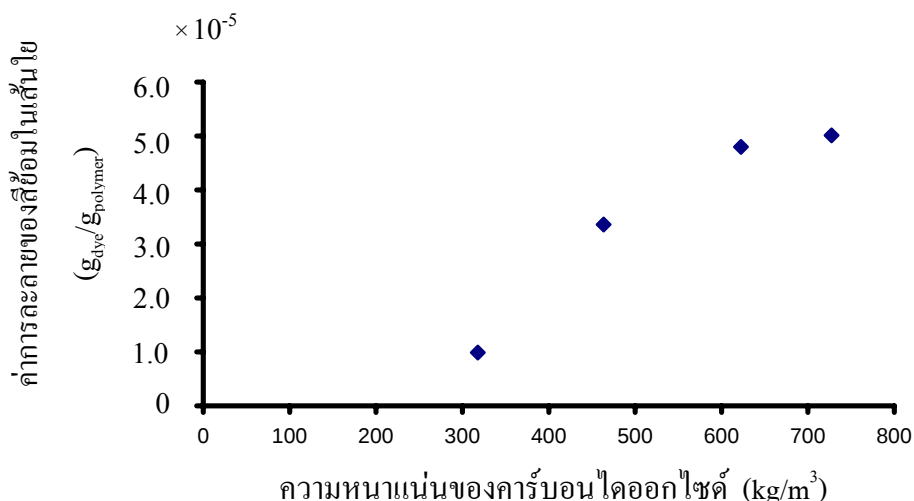
จากรูปที่ 4.5 4.6 และ 4.7 พบว่าในช่วงเริ่มต้นขณะที่ความดันในการทดลองต่ำ ค่าการละลายของสีย้อมในพอลิเมอร์มีค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการละลายแบบปกติของสารที่สามารถแพร่ได้ อธิบายได้ด้วยกฎของเฮนรี (Henry's law) โดยทำนายค่าการละลายในช่วงต้นได้จากค่าคงที่ของเฮนรี (k_D) และเมื่อความดันอยู่ในช่วง 15 ถึง 20 เมกะพาสคาล จะพบว่าค่าการละลายของสีย้อมในพอลิเมอร์เริ่มคงที่ ซึ่งอธิบายได้ด้วยกฎของ Lagmuir โดยจะเป็นการดูดซึมของโมเลกุลสีย้อมกับรูช่องว่างภายในโครงสร้างของพอลิเมอร์ซึ่งขึ้นกับค่าคงที่ C'_H และ b ตามลำดับ

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาเพิ่มเติมถึงความหนาแน่นของก๊าซ ที่มีความสัมพันธ์กับทั้งความดันและอุณหภูมิ พบว่าการเพิ่มความหนาแน่นของก๊าซที่เป็นผลมาจากความดันในการทดลองที่เพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ค่าการละลายของสีย้อมในก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มีค่าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถนำสมการที่ (2.10) ซึ่งเป็นสมการอย่างง่ายที่ถูกเสนอโดย Sung และ Shim [8] มาใช้เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่าการละลายของสีย้อมในคาร์บอนไดออกไซด์ได้ (รายละเอียดการคำนวณแสดงในภาคผนวก ก) ดังแสดงในรูปที่ 4.8

รูปที่ 4.8 ผลความหนาแน่นของคาร์บอนไดออกไซด์ต่อค่าการละลายของสีย้อมที่อุณหภูมิต่างๆ

จากความสามารถในการละลายของสีย้อมในคาร์บอนไดออกไซด์ที่เพิ่มขึ้น ทำให้ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์มีค่าเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสามารถยืนยันผลการทดลองได้จากการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นของคาร์บอนไดออกไซด์ กับค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ ที่อุณหภูมิคงที่ 60 องศาเซลเซียส ดังแสดงในรูปที่ 4.9

รูปที่ 4.9 ผลความหนาแน่นของคาร์บอนไดออกไซด์ต่อค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ ที่อุณหภูมิคงที่ 60 องศาเซลเซียส

จากรูปที่ 4.9 พบว่าการเพิ่มความหนาแน่นของคาร์บอนไดออกไซด์ที่เป็นผลมาจากการเพิ่มความดันในการย้อม จะทำให้ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยมีค่าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเริ่มคงที่เมื่อความหนาแน่นของคาร์บอนไดออกไซด์มีค่ามากกว่า 650 kg/m^3 (หรือความดันมากกว่า 15 MPa) ถึงแม้ว่าค่าการละลายของสีย้อมในคาร์บอนไดออกไซด์จะมีค่าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อความหนาแน่นของก๊าซสูงขึ้นก็ตาม เนื่องจากภายในเส้นใยพอลิเมอร์มีโครงสร้างที่มีรูพรุน และจำนวนรูพรุนมีอยู่อย่างจำกัด ไม่ได้เพิ่มขึ้นตามการเพิ่มความดันในการย้อม ดังนั้นคาร์บอนไดออกไซด์จึงพาเอาสีย้อมเข้าไปละลายหรือย้อมติดภายในรูพรุนได้ในปริมาณที่จำกัด หรืออาจกล่าวได้ว่าค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ได้เข้าสู่สมดุลภายในโครงสร้างของพอลิเมอร์ ด้วยเหตุนี้ทำให้ในการพิจารณาความสามารถในการย้อม ต้องทำการเปรียบเทียบทั้งความสามารถในการละลายของสีย้อมในคาร์บอนไดออกไซด์ และความสามารถในการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ไปพร้อมๆกัน ด้วยเหตุนี้จึงได้แสดงผลของอุณหภูมิและความดันที่ใช้ในกระบวนการย้อมด้วยค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยก ซึ่งจะแสดงผลการวิเคราะห์ในหัวข้อถัดไป

4.2.2 การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยก พร้อมทั้งศึกษาผลของอุณหภูมิและความดันที่มีต่อค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยก

ค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยก เป็นอัตราส่วนหรือจำนวนเท่าของมวลสีย้อมที่สามารถละลายในพอลิเมอร์ต่อมวลสีย้อมที่ละลายในคาร์บอนไดออกไซด์ เนื่องจากกลไกการดูดซึมที่เกิดขึ้นในขั้นตอนกระบวนการย้อมสีเส้นใยพอลิเมอร์ด้วยคาร์บอนไดออกไซด์เหนือวิกฤต มีสองกลไกคือ กลไกแรกเมื่อทำการผ่านก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เข้าไป สีย้อมจะเกิดการละลายในก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

ก่อน และกลไกที่สองคือก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จะเป็นตัวกลางในการพาเอาสีย้อมเข้าไปย้อมหรือแพร่เข้าไปในตัวอย่างเส้นใยพอลิเมอร์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น ดังนั้นจึงสามารถนำเอาค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยก มาใช้บ่งชี้ความสามารถในการย้อมเส้น เมื่อต้องการเปรียบเทียบความสามารถของสีย้อมชนิดต่างๆเมื่อย้อมเส้นใยชนิดเดียวกัน หรือเปรียบเทียบความสามารถในการติดสีของเส้นใยชนิดต่างๆเมื่อทำการย้อมด้วยสีย้อมชนิดเดียวกัน ดังนั้นค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยกจึงสามารถใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของสีย้อมหรือชิ้นงานพอลิเมอร์ให้เหมาะสมกับสถานะในการทดลองได้ ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยกสามารถหาจากสมการดังต่อไปนี้

$$K = \frac{w_i^p}{w_i^f} \quad (2.20)$$

K คือ ค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยก

w_i^p คือ ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ ($g_{Dye}/g_{Polymer}$)

w_i^f คือ ค่าการละลายของสีย้อมในคาร์บอนไดออกไซด์ (g_{Dye}/g_{CO_2})

ซึ่งค่าการละลายของสีย้อมในคาร์บอนไดออกไซด์ หรือ w_i^f คำนวณได้จากสมการอย่างง่าย (empirical equation) ของ Sung และ Shim [8] ส่วนค่า w_i^p คำนวณได้จากค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ที่ได้จากประมาณค่าด้วยกลไกการดูดซึมแบบสองทาง ซึ่งผลที่ได้จากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยก แสดงในตารางที่ 4.4 (รายละเอียดการคำนวณแสดงในภาคผนวก จ)

ตารางที่ 4.4 ค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยก ที่อุณหภูมิ และความดันต่างๆ

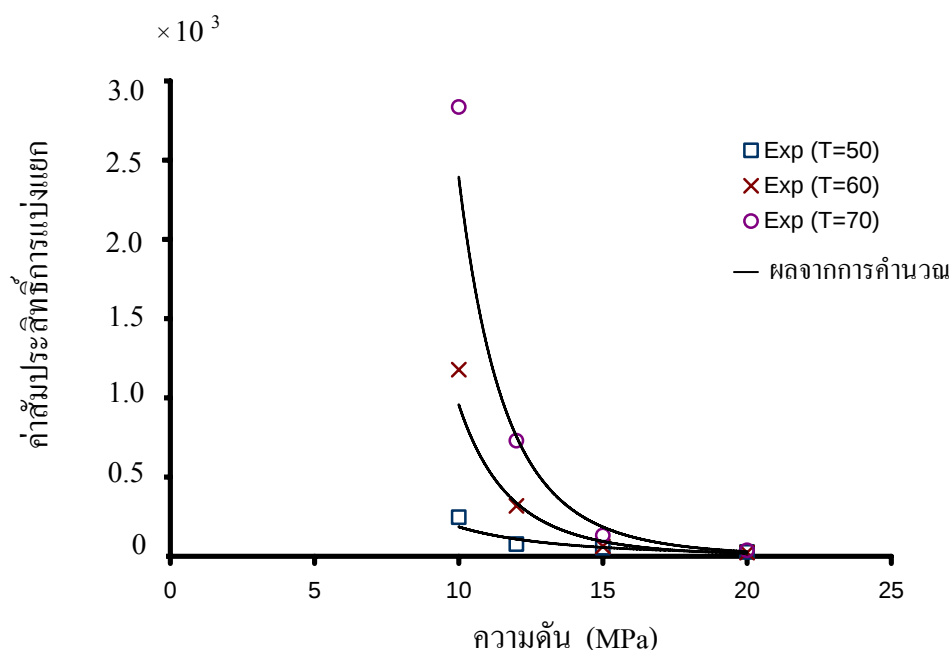
อุณหภูมิ (°C)	ความดัน (MPa)	ค่าการละลายของ สีย้อมในเส้นใย ($g_{Dye}/g_{Polymer}$) $\times 10^{-5}$	ค่าการละลายของ สีย้อมใน คาร์บอนไดออกไซด์ (g_{Dye}/g_{CO_2}) $\times 10^{-7}$	สัมประสิทธิ์ การแบ่งแยก ($\frac{g_{Dye}/g_{Polymer}}{g_{Dye}/g_{CO_2}}$)
50	10.0	0.165	0.18	91.7
	12.0	1.870	2.53	73.9
	15.0	4.732	9.15	51.7
	20.0	4.753	18.00	26.4

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

อุณหภูมิ (°C)	ความ ดัน (MPa)	ค่าการละลายของ สีย้อมในเส้นใย $(g_{Dye}/g_{Polymer}) \times 10^{-5}$	ค่าการละลายของ สีย้อมใน คาร์บอนไดออกไซด์ $(g_{Dye}/g_{CO_2}) \times 10^{-7}$	สัมประสิทธิ์ การแบ่งแยก $\frac{(g_{Dye}/g_{Polymer})}{(g_{Dye}/g_{CO_2})}$
60	10.0	0.989	0.08	1240
	12.0	3.361	1.04	323
	15.0	4.799	7.53	63.7
	20.0	5.013	21.34	23.5
70	10.0	1.531	0.05	3060
	12.0	3.609	0.46	785
	15.0	7.395	5.69	130
	20.0	7.698	20.94	36.8

จากตารางที่ 4.4 พบว่าเมื่อพิจารณาที่อุณหภูมิคงที่ การเพิ่มความดันจะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยกมีค่าลดลง เนื่องจากการเพิ่มความดันจะทำให้ความหนาแน่นของคาร์บอนไดออกไซด์มีค่าสูงขึ้น และส่งผลให้ค่าการละลายของสีย้อมในคาร์บอนไดออกไซด์มีค่าสูงขึ้นอย่างมาก ในขณะที่ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์กลับมีค่าสูงขึ้นเพียงเล็กน้อย แต่เมื่อพิจารณาที่ความดันคงที่ พบว่าการเพิ่มอุณหภูมิส่งผลทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยกมีค่าสูงขึ้น เนื่องจากการเพิ่มอุณหภูมิจึงทำให้ความหนาแน่นของก๊าซมีค่าต่ำลง และส่งผลให้การละลายของสีย้อมในคาร์บอนไดออกไซด์มีค่าลดลงด้วยเช่นกัน ในขณะที่ค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์กลับมีค่าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อเพิ่มอุณหภูมิ

เมื่อพิจารณาผลของความดันและอุณหภูมิที่มีต่อค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยก จะได้กราฟดังแสดงในรูปที่ 4.10 ซึ่งเป็นรูปแสดงค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยกที่อุณหภูมิ ความดันต่างๆ และเวลาคงที่ 180 นาที

รูปที่ 4.10 ผลของความดันและอุณหภูมิต่อค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยก
ที่เวลาคงที่ 180 นาที

จากรูปที่ 4.10 เมื่อทำการพิจารณาค่าความสามารถในการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ กับความสามารถในการละลายของสีย้อมในก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ที่อุณหภูมิและความดันต่างๆ พบว่าในช่วงความดันต่ำกว่า 12 เมกะพาสกาล ค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยกมีค่าสูงมาก ทำให้ต้องใช้สีย้อมเป็นปริมาณมาก แต่ในช่วงความดัน 12 ถึง 15 เมกะพาสกาล ค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยกมีค่าอยู่ในช่วงที่ค่อนข้างต่ำ ดังนั้นจึงสามารถลดปริมาณการใช้สีย้อมและเวลาในกระบวนการย้อมให้น้อยลงได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าในช่วงความดัน 12 ถึง 15 เมกะพาสกาล เป็นความดันที่เหมาะสมในกระบวนการย้อม

นอกจากนั้นยังสามารถทำนายได้ว่า เมื่อเพิ่มความดันมากกว่า 20 เมกะพาสกาล ค่าสัมประสิทธิ์การแบ่งแยกจะมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง เพราะที่สภาวะความดันสูง ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จะมีความหนาแน่นมาก ดังนั้นจึงทำให้สีย้อมเพียงปริมาณเล็กน้อยก็สามารถเกิดการละลายในก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้สูง

ในขณะที่สีย้อมกลับละลายในพอลิเมอร์ได้มากขึ้นเพียงเล็กน้อยเมื่อทำการเพิ่มความดัน เพราะรูพรุนหรือช่องว่างภายในโครงสร้างของพอลิเมอร์มีจำนวนจำกัด ไม่ได้เพิ่มขึ้นตามการเพิ่มความดัน จึงส่งผลให้โมเลกุลของสีย้อมไม่สามารถแพร่เข้าไปย้อมติดได้มากขึ้นเนื่องจากพื้นผิวในการดูดซับมีจำกัด หรืออาจกล่าวได้ว่าปริมาณของสีย้อมที่ละลายในพอลิเมอร์ ได้เข้าสู่สมดุลภายในรูช่องว่างขนาดเล็กของโครงสร้างพอลิเมอร์ ดังนั้นการย้อมสีที่สภาวะความดันสูงเกินไป แม้ว่าจะลดปริมาณการใช้สีย้อมและลดเวลาที่ต้องใช้ในกระบวนการย้อมลงได้ แต่ก็เป็นการสิ้นเปลืองพลังงานในการอัดความดัน อีกทั้งค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์จะมีค่าเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ใกล้เคียงกับค่าการละลายของสีย้อมในเส้นใยพอลิเมอร์ในช่วงความดัน 12 ถึง 15 เมกะพาสกาล

4.3 การทดสอบคุณภาพเส้นใยพอลิเมอร์หลังการย้อม

วัสดุหรือผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดมีความทนต่อแสงได้ในระดับที่แตกต่างกัน เนื่องจากวัสดุแต่ละชนิดมีโครงสร้างทางเคมีและส่วนประกอบของโครงสร้างที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามแม้ว่าตัววัสดุจะมีความทนต่อแสงได้ดี แต่ก็มีปัจจัยภายนอกที่สามารถส่งผลให้ความทนต่อแสงของวัสดุนั้นลดลงได้ เช่น การเติมสารเติมแต่งต่างๆ เจือปนลงในวัสดุระหว่างการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ นอกจากนั้นแสงแดด การซักล้าง การซักแห้ง เหงื่อ หรือ น้ำทะเล ยังส่งผลต่อการซีดจางของสีย้อมได้อีกด้วย ดังนั้นจึงได้มีการทดสอบความทนของสีย้อมต่อแสง (Colourfastness to Light) การซักล้าง (Colourfastness to Washing) และ เหงื่อ (Colourfastness to Perspiration) ตามลำดับ เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการระบุคุณภาพของสิ่งทอที่ผ่านกระบวนการย้อมสี

ตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบคุณภาพของเส้นใยพอลิเมอร์ในงานวิจัยครั้งนี้คือ เส้นใยพอลิเอสเตอร์ที่ผ่านการย้อมด้วยคาร์บอนไดออกไซด์เหนือวิกฤต ที่สภาวะความดัน 15.0 เมกะพาสกาล อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส ใช้เวลา 180 นาที สีย้อมที่ใช้คือ C.I. Disperse Red 1 โดยในการทดสอบต้องใช้เส้นใยที่ผ่านการย้อมที่น้ำหนัก 5 กรัม ต่อหนึ่งรายการทดสอบ ซึ่งได้ทำการทดสอบคุณภาพสิ่งทอ 3 รายการ คือ

4.3.1 การทดสอบความทนของสีต่อแสง (Colourfastness to Light)

4.3.2 การทดสอบความทนของสีต่อการซักล้าง (Colourfastness to Washing)

4.3.3 การทดสอบความทนของสีต่อเหงื่อ (Colourfastness to Perspiration)

ผลที่ได้จากการทดสอบคุณภาพของเส้นใยพอลิเมอร์แสดงในหัวข้อดังนี้คือ

4.3.1 การทดสอบความทนของสีต่อแสง

ในงานวิจัยนี้ได้ทำการทดสอบความทนของสีต่อแสงตามมาตรฐาน AATCC TM 16:2004 OPTION 3 (20 AATCC FADING UNITS) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่จัดตั้งโดยองค์กรในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยในการทดสอบครั้งนี้ได้ใช้แหล่งกำเนิดแสงประดิษฐ์เพื่อเลียนแบบแสงธรรมชาติ ซึ่งแหล่งกำเนิดแสงประดิษฐ์ที่ใช้คือ แหล่งกำเนิดแสงซีนอน (xenon arc lamp) ที่มีความยาวคลื่นอยู่ในช่วง 400- 750 นาโนเมตร โดยใช้เวลาในการทดสอบ 20 ชั่วโมง และบันทึกผลการทดสอบโดยใช้การสอบเทียบระดับสีที่เปลี่ยนแปลงกับสเกลสีเทา (gray scale) ซึ่งผลการทดสอบที่ได้แสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ผลการทดสอบความคงทนของสีต่อแสง

ความคงทนของสีต่อแสง : ทดสอบตามมาตรฐาน AATCC TM 16 :2004 OPTION 3
(20 AATCC Fading UNITS)

สีเปลี่ยนจากเดิม (ระดับ)	3-4*

ผลที่ได้จากการประเมินการทดสอบความคงทนของสีต่อแสง พบว่าได้ผลอยู่ที่ระดับ 3-4 ซึ่งหมายความว่าชิ้นงานทดสอบมีความคงทนของสีต่อแสงอยู่ในระดับปานกลางถึงดี

4.3.2 การทดสอบความคงทนของสีต่อการซักล้าง

ทดสอบความคงทนของสีต่อการซักล้างตามมาตรฐาน ISO 105-C01 : 1989 (E) ซึ่งได้ทำการทดสอบที่อุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส และประเมินผลโดยพิจารณาความสามารถของสีที่ตกติดผ้าขาวมาตรฐาน 6 ชนิด คือ ACETATE, COTTON, NYLON, POLYESTER, ACRYLIC และ WOOL และบันทึกผลการทดสอบโดยใช้การสอบเทียบระดับสีที่เปลี่ยนแปลงกับสเกลสีเทา ซึ่งผลที่ได้จากการทดสอบแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ผลการทดสอบความคงทนของสีต่อการซักล้าง

ความคงทนของสีต่อการซัก : ทดสอบตามมาตรฐาน ISO 105-C01 : 1989(E)

สีเปลี่ยนจากเดิม (ระดับ)	4-5

ผลที่ได้จากการประเมินการทดสอบความคงทนของสีต่อการซักล้าง พบว่าได้ผลอยู่ที่ระดับ 4-5 ซึ่งหมายความว่า ชิ้นงานทดสอบมีความคงทนของสีต่อการซักล้างอยู่ในระดับที่ดีถึงดีมาก

4.3.3 การทดสอบความคงทนของสีต่อเหงื่อ

ทดสอบความคงทนของสีต่อเหงื่อตามมาตรฐาน ISO 105-E04:1994 (E) ซึ่งการทดสอบความคงทนของสีต่อ เหงื่อ สามารถแบ่งสภาวะของเหงื่อสังเคราะห์ที่ใช้ในการทดสอบได้ 2 สภาวะ คือ

- การทดสอบความคงทนของสีต่อเหงื่อสังเคราะห์ที่มีสภาวะเป็นกรด
- การทดสอบความคงทนของสีต่อเหงื่อสังเคราะห์ที่มีสภาวะเป็นเบส

การประเมินผลจะพิจารณาที่ความสามารถของสีที่ตกติดผ้าขาวมาตรฐาน 6 ชนิด คือ ACETATE,

COTTON, NYLON, POLYESTER, ACRYLIC และ WOOL และบันทึกผลการทดสอบโดยใช้การสอบเทียบระดับสีที่เปลี่ยนแปลงกับสเกลสีเทา ผลที่ได้จากการทดสอบแสดงในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ผลการทดสอบความคงทนของสีต่อเหงื่อสังเคราะห์

ความคงทนของสีต่อเหงื่อ : ทดสอบตามมาตรฐาน ISO 105-E04 : 1994 (E) [#]

สภาวะต่าง	
สีเปลี่ยนจากเดิม (ระดับ)	4-5
สภาวะกรด	
สีเปลี่ยนจากเดิม (ระดับ)	4-5

หมายเหตุ: - ผลการทดสอบที่มีการทำเครื่องหมาย [#] ในรายงานผลการทดสอบ หมายถึง เป็นผลการทดสอบที่อยู่ในขอบข่ายที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน มอก. 17025-2548 จากสำนักมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

ผลที่ได้จากการประเมินการทดสอบความคงทนของสีต่อเหงื่อ พบว่าความคงทนของสีต่อเหงื่อสังเคราะห์ที่สภาวะต่างและสภาวะกรด ได้ผลอยู่ที่ระดับ 4-5 ซึ่งหมายความว่า ชิ้นงานทดสอบมีความคงทนของสีต่อเหงื่อสังเคราะห์อยู่ในระดับที่ดีถึงดีมาก

เมื่อนำผลที่ได้จากการทดสอบคุณภาพสิ่งทอที่ได้จากงานวิจัยนี้ มาทำการเปรียบเทียบกับผลการทดสอบคุณภาพสิ่งทอที่ได้จากงานวิจัยของ M.Rita De Giorgi และคณะ [18] ได้ผลดังแสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบคุณภาพเส้นใยหลังการย้อมกับงานวิจัยอื่น

แหล่ง ข้อมูล	Dyeing in supercritical CO ₂				Dyeing in water (120 °C ,dispersing agent, 1h)			
	Washing		Perspiration		Washing		Perspiration	
	40 °C	60 °C	Acid	Alkali	40 °C	60 °C	Acid	Alkali
M.Rita De Giorgi และ คณะ [18]	5	5	5	5	5	5	5	5
M.Rita De Giorgi และ คณะ [18]	5	5	5	5	5	5	5	5
M.Rita De Giorgi และ คณะ [18]	5	5	5	5	5	5	5	5
[ผลการ ทดลอง]	4-5	-	4-5	4-5	-	-	-	-

หมายเหตุ :- ข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับงานวิจัยของ M. Rita De Giorgi และคณะ คือ เส้นใยพอลิเอสเตอร์ที่ย้อมด้วยคาร์บอนไดออกไซด์เหนือวิกฤต ที่ความดัน 24 MPa อุณหภูมิ 80 °C เป็นเวลา 30 นาที และเส้นใยพอลิเอสเตอร์ที่ย้อมด้วยน้ำ ที่อุณหภูมิ 120 °C เป็นเวลา 1 ชั่วโมง โดยมีการเติมสารช่วยกระจายตัวสี

จากตารางที่ 4.8 พบว่าเส้นใยพอลิเอสเตอร์ที่ผ่านการย้อมสีด้วยคาร์บอนไดออกไซด์เหนือวิกฤต ที่ความดัน 15 เมกะพาสกาล อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 180 นาที โดยใช้สีย้อม C.I. Disperse Red 1 กับข้อมูลการทดสอบของ M.Rita De Giorgi และคณะ พบว่ามีค่าความคงทนของสีต่อการซักล้าง และความคงทนของสีต่อเหงื่ออยู่ในระดับดีถึงดีมาก และเมื่อเปรียบเทียบค่าความคงทนของสีต่อการซักล้าง และความคงทนของสีต่อเหงื่อ ของเส้นใยพอลิเอสเตอร์ที่ผ่านการย้อมด้วยตัวกลางน้ำที่อุณหภูมิ 120 องศาเซลเซียส และมีการเติมสารช่วยกระจายตัวของสี พบว่ามีค่าอยู่ในระดับดีถึงดีมากเช่นเดียวกัน